

Izabela Wojewoda

Wybrane elementy analizy finansowej przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2005-2009

Studia Lubuskie : prace Instytutu Prawa i Administracji Państwowej Wyższej
Szkoły Zawodowej w Sulechowie 6, 355-378

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

IZABELA WOJEWODA

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie

Wybrane elementy analizy finansowej przedsiębiorstw niefinansowych w latach 2005-2009

1. Wprowadzenie

Każde przedsiębiorstwo powinno dysponować wiedzą na temat własnej działalności i możliwości finansowych. Bieżące analizy finansowe pozwalają za pomocą programów komputerowych zrobić syntetyczne zestawienia sprzedaży i wypracowanej dziennej marży. Umożliwiają także zestawienie wpływów i wydatków gotówkowych w danym dniu. Nie wystarczy to jednak do podejmowania właściwych decyzji finansowych. Kierownictwo przedsiębiorstwa, organizacji musi nie tylko znać dzienne wyniki sprzedaży i marży, ale przede wszystkim analizować osiągnięte wyniki finansowe w dłuższym okresie, w zestawieniach miesięcznych, kwartalnych i rocznych, gdyż na pojęcie finansów przedsiębiorstwa składa się szereg decyzji związanych z procesami gromadzenia i wydatkowania środków pieniężnych na potrzeby realizacji celów działalności gospodarczej w ujęciu analitycznym i syntetycznym, w perspektywie czasu, zmian i relacji uwarunkowań rynkowych, makro- i mikroekonomicznych.

Kierownictwo przedsiębiorstwa może i powinno prowadzić odpowiednią działalność organizacyjną, decyzyjną i kontrolną w sferze finansów, kształtującą zjawiska ekonomiczne w firmie w sposób stwarzający szansę uzyskania najkorzystniejszych wyników działalności¹. Odbywa się to poprzez zarządzanie finan-

¹ W. Bień, *Zarządzanie finansami przedsiębiorstwa*, Warszawa 2005, s. 14.

sami. Zarządzanie finansami w takim ujęciu polega na pozyskiwaniu potrzebnego do funkcjonowania przedsiębiorstwa kapitału i jego efektywnym lokowaniu w majątku firmy. Odbywa się to w celu maksymalizacji zysku i wartości firmy, przy jednoczesnym zachowaniu płynności finansowej i przestrzeganiu rozsądnego ryzyka finansowego. We współczesnej gospodarce rynkowej zysk przestał pełnić rolę kategorii idealnie wyrażającej stopień realizacji interesów właścicieli². Zasadniczo zysk informuje tylko o istnieniu dodatniego wyniku finansowego, jest wartością ekstensywną i nie oddaje bezpośrednio efektywności gospodarowania przedsiębiorstwa.

Mankamenty związane z wykorzystaniem zysku jako jedyne miernika oceny realizacji celu działalności przedsiębiorstwa skłoniły do poszukiwania sprawniejszych mierników. Jedną z koncepcji jest stosowanie trójkąta celów, obejmującego: rentowność, płynność, pewność rozumianą jako bieżącą i przyszłą zdolność konkurencyjną³. Rentowność oznacza zdolność przedsiębiorstwa do generowania zysku ze sprzedaży, majątku i kapitałów własnych. W jej kreowaniu bierze udział zysk księgowy, ale odniesiony do różnych podstaw prezentuje pełniejszy obraz efektywności działalności gospodarczej jednostki. Płynność finansowa definiowana jest jako zdolność do terminowego wywiązywania się ze swoich zobowiązań krótkoterminowych. A więc jest to umiejętność bieżącego planowania wydatków i wpływów, by utrzymać stabilność finansową. Pewność z kolei wyraża zdolność jednostki do konkurowania na rynku w układzie sprzyjających lub nie czynników makrootoczenia i otoczenia bliższego. Decyzje finansowe mogą zatem być ograniczone do decyzji związanych z wielkością sprzedaży, ograniczaniem kosztów, wyborem źródeł finansowania, poziomem należności, zobowiązań krótko- i długoterminowych oraz utrzymaniem płynności i wiarygodności finansowej. Wtedy też jest kształtowana pewna wartość przedsiębiorstwa, którą obrazują osiągnięte wyniki finansowe.

Artykuł prezentuje wybrane wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych i ich analizę przeprowadzoną dla okresu 2005-2009.

2. Istota analizy finansowej

Analiza to metoda poznania i oceny złożonych zjawisk i procesów poprzez ich podział na elementy proste, badanie ich własności oraz zachodzących między nimi

² *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw*, red. P. Karpuś, Lublin 2006, s. 33.

³ *Ibidem*, s. 33.

zależności i poszukiwanie prawidłowości⁴. Zatem, analiza finansowa to metoda polegająca na rozłożeniu zjawiska na części, elementy składowe celem zbadania relacji zachodzących pomiędzy nimi oraz wyrażenia struktury wybranych części do części lub części do całości, przy wykorzystaniu instrumentów i narzędzi finansowych. Analiza finansowa jest najważniejszym narzędziem badawczym oceny działalności jednostki gospodarczej⁵. Pozwala ocenić przeszłość, podjąć decyzje bieżące, operacyjne i dokonać wyborów przyszłościowych w odniesieniu do skutecznych strategii finansowych.

Analizę finansową można zdefiniować jako część analizy ekonomicznej, która zajmuje się oceną efektywności działalności przedsiębiorstwa oraz jego sytuacją majątkową i finansową⁶. Oznacza to, że analiza finansowa odzwierciedla stronę finansową gospodarowania aktywami i zasobami przedsiębiorstwa. Obejmuje nie tylko prezentację danych liczbowych zawartych w bilansie i rachunku zysków i strat organizacji, ale także przedstawia stan majątkowy i kapitałowy, efektywność jego wykorzystania oraz ogólną sytuację finansową przedsiębiorstwa w ujęciu wskaźnikowym. Informacje dostarczone przez analizę finansową umożliwiają uzyskanie odpowiedzi na takie pytania, jak⁷:

- czy działalność przedsiębiorstwa w rozpatrywanym okresie była efektywna i czy efektywność ta ulegnie poprawie, czy pogorszeniu w przyszłości?
- czy zgromadzone środki rzeczowe i zespół pracowników są racjonalnie wykorzystane i czy gwarantują wykonanie zadań bieżących i przyszły rozwój przedsiębiorstwa?
- jaki wpływ na wyniki finansowe przedsiębiorstwa wywierają czynniki wewnętrzne, a jaki jest wpływ czynników zewnętrznych?
- czy stan finansowy przedsiębiorstwa gwarantuje terminową realizację bieżących płatności?
- jakie są mocne i słabe strony gospodarki finansowej przedsiębiorstwa?
- jakie występują bariery w rozwoju przedsiębiorstwa i jakie są możliwości ich pokonania?

Analiza finansowa umożliwia syntetyczne ujęcie odpowiedzi na wyżej postawione pytania, pozwala na szybki pomiar wyników i ocenę sytuacji finansowej podmiotów gospodarczych. Jej istotą jest ustalenie relacji pomiędzy poszczególnymi wielkościami i wyrażenie ich w postaci liczbowej, przy tym liczba ta musi podlegać wieloaspektowym interpretacjom oraz porównaniom do osiągniętego

⁴ M. Dynus i in., *Analiza finansowa przedsiębiorstw*, Toruń 2005, s. 9.

⁵ E. Nowak, *Analiza sprawozdań finansowych*, Warszawa 2008, s. 33.

⁶ W. Gabrusewicz, *Podstawy analizy finansowej*, Warszawa 2002, s. 18.

⁷ *Ibidem*, s. 17.

poziomu wskaźnika w minionym roku obrotowym, latach, poziomu przeciętnego wskaźnika w branży oraz porównaniom do wartości krytycznych, sygnalizujących kryzys finansowy.

Analiza jako metoda badawcza polega na⁸:

- wyodrębnieniu części czy elementu całości, a następnie badaniu cech tych elementów;
- wyodrębnieniu składników badanego zjawiska lub przedmiotu i badaniu jego struktury;
- badaniu związków między składnikami wyodrębnionego zjawiska (związek przyczynowy to związek między przyczyną a skutkiem; należy zauważyć, że związek między zjawiskami może być ścisły lub luźny).

Generalnie, analiza finansowa sprowadza się do analizy sprawozdań finansowych według określonego zbioru logicznie powiązanych ze sobą wskaźników. I choć według Gabrusewicza „globalne uwarunkowania działalności gospodarczej wymagają jednak szerszego ujęcia analizy finansowej, ponieważ stała się przedsiębiorstwu niezwykle istotna przy podejmowaniu decyzji bieżących i strategicznych”⁹, na potrzeby niniejszego artykułu została uproszczona do analizy wskaźnikowej wybranych wyników finansowych przedsiębiorstw podlegających ocenie.

3. Przedsiębiorstwa niefinansowe w latach 2005-2009

Przedsiębiorstwami niefinansowym określa się wszystkie podmioty gospodarcze, prowadzące działalność gospodarczą na zasadach komercyjnych oraz pozostałe podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Wedle danych Głównego Urzędu Statystycznego¹⁰ podmiotami niefinansowymi są wszystkie podmioty gospodarki według klasyfikacji PKD (obecnie PKD 2007) z wyłączeniem: osób fizycznych prowadzących indywidualne gospodarstwo rolne, banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, instytucji ubezpieczeniowych, biur i domów maklerskich, towarzystw i funduszy inwestycyjnych oraz narodowych funduszy inwestycyjnych, towarzystw i funduszy emerytalnych, szkolnictwa wyższego, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, instytucji kultury mających osobowość prawną oraz z wyłączeniem całej sekcji O, tj. administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowych zabezpieczeń społecznych, sekcji T, tj. go-

⁸ B. Pomykalska, P. Pomykalski, *Analiza finansowa przedsiębiorstw*, Warszawa 2007, s. 15-16.

⁹ W. Gabrusewicz, *Podstawy analizy...*, *op. cit.*, s. 17

¹⁰ Na podstawie: <http://www.stat.gov.pl> (22.01.2010).

spodarstw domowych zatrudniających pracowników; gospodarstw domowych produkujących wyroby i świadczących usługi na własne potrzeby oraz sekcji U (organizacje i zespoły eksterytorialne).

Zatem można przyjąć, że działalność przedsiębiorstw niefinansowych obejmuje większą liczbę podmiotów, niż tylko podmioty gospodarcze. Dla porównania liczba podmiotów gospodarczych w 2009 r. wynosiła wg GUS 14 906 podmiotów, a podmiotów niefinansowych 18 097 (dane podmiotów zatrudniających 50 i więcej pracowników).

Przedsiębiorstwa niefinansowe prowadzą własną politykę finansową związaną z transakcjami materialnymi kupna i sprzedaży dóbr i usług oraz siły roboczej, a także związaną z działaniami i operacjami kapitałowymi prowadzonymi przez przedsiębiorstwa na rynku finansowym. Należy także dodać, iż przedsiębiorstwa te generują transfery na rzecz budżetu państwa, ale również strumienie finansowe płyną z budżetu państwa do samych podmiotów. Prowadzona polityka finansowa może mieć różne cele dla różnych grup podmiotów wchodzących w skład przedsiębiorstw niefinansowych. Dla przedsiębiorstw prywatnych, nastawionych na maksymalizację zysku, będzie to osiąganie jak najlepszych wyników finansowych i najwyższego zysku. Dla podmiotów niekomercyjnych celem zarządzania finansami będzie maksymalizacja szeroko pojętej wartości organizacji. Dla przedsiębiorstw państwowych zasadniczym celem działalności będzie osiąganie odpowiedniej rentowności i efektywności.

Mimo różnych celów podmioty te pełnią funkcję produkcji oraz wymiany dóbr i usług na zasadach komercyjnych, co przejawia się przede wszystkim w ich zdolności do generowania dodatnich wyników finansowych. Stąd zarządzanie finansami i analiza finansowa powinna prowadzić do oceny efektywności działalności przedsiębiorstw niefinansowych i oceny ich zdolności do generowania zysku.

Analizę finansową przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne GUS opublikowane w raportach: *Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009 roku*. Sekcje PKD zostały przyjęte według starej klasyfikacji (PKD 2004), ze względu na to, iż dopiero w 2009 r. dane statystyczne zostały opracowane według nowej klasyfikacji (PKD 2007). Stąd też w analizie zaistniały pewne trudności z porównywalnością danych w sekcjach: wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę, obsłudze nieruchomości i firm, działalności usługowej i pozostałej. Dane finansowe do zestawień GUS zostały zebrane na podstawie obowiązkowych kwartalnych i półrocznych sprawozdań o przychodach, kosztach i wyniku finansowym oraz o nakładach na środki trwałe wynikających z formularza o symbolu F-01/I-01.

Tab. 1. Liczba przedsiębiorstw niefinansowych i dynamika zmian 2005-2009

Wyszczególnienie	Liczba przedsiębiorstw								
	2005	2006	Zm. w %	2007	Zm.	2008	Zm.	2009	Zm.
POLSKA	15 588	15 906	2,04%	16 531	3,93%	17 527	6,03%	18 097	3,25%
Sektor Publiczny	1 795	1 702	-5,18%	1 651	-3,00%	1 606	-2,73%	1 570	-2,24%
Sektor Prywatny	13 793	14 204	2,98%	14 880	4,76%	15 921	7,00%	16 527	3,81%
SEKCJE PKD									
Górnictwo	121	118	-2,48%	120	1,69%	128	6,67%	134	4,69%
Przetwórstwo przemysłowe	7 493	7 615	1,63%	7 822	2,72%	8 136	4,01%	7 712	-5,21%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	531	529	-0,38%	536	1,32%	539	0,56%	293	-45,64%
Budownictwo	1 411	1 442	2,20%	1 565	8,53%	1 683	7,54%	1 878	11,59%
Handel i naprawy	2 904	3 017	3,89%	3 121	3,45%	3 376	8,17%	3 765	11,52%
Hotele i restauracje	196	208	6,12%	240	15,38%	267	11,25%	283	5,99%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	812	822	1,23%	844	2,68%	920	9,00%	906	-1,52%
Obsługa nieruchomości i firm	1 521	1 547	1,71%	1 629	5,30%	1 767	8,47%	478	-72,95%
Edukacja	23	28	21,74%	35	25,00%	37	5,71%	42	13,51%
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	231	238	3,03%	252	5,88%	280	11,11%	303	8,21%
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	345	342	-0,87%	367	7,31%	394	7,36%	69	-82,49%

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

Tab. 2. Przychody z działalności przedsiębiorstw niefinansowych

Wyszczególnienie	Przychody z całokształtu działalności (w złotych)							
	2005	2006	Zm. w %	2007	Zm. w %	2008	Zm. w %	2009
POLSKA	1314630588	1497743410	13,93%	1716629919	14,61%	1905751830	11,02%	1415674741
	238605178	254378556	6,61%	264515372	3,98%	285281750	7,85%	201108165
	1076025410	1243364854	15,55%	1452114547	16,79%	1620470080	11,59%	1214566576
SEKCJE PKD								
Górnictwo	36302993	39205357	7,99%	40318830	2,84%	45479292	12,80%	30943785
Przetwórstwo przemysłowe	566435854	649195386	14,61%	748796296	15,34%	797287169	6,48%	556675172
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	114913935	124562385	8,40%	125958679	1,12%	151583890	20,34%	115992169
Budownictwo	52006474	63061895	21,26%	82330650	30,56%	94858246	15,22%	73935979
Handel i naprawy	371952589	431239509	15,94%	499359780	15,80%	563629484	12,87%	431538571
Hotele i restauracje	5195736	6008867	15,65%	7128032	18,63%	7879578	10,54%	5903613
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	96722122	106228822	9,83%	115990727	9,19%	125652110	8,33%	54557500
Obsługa nieruchomości i firm	52835607	58491523	10,70%	72354603	23,70%	86112138	19,01%	12133706
Edukacja	426741	513014	20,22%	676685	31,90%	851998	25,91%	603138
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	2431267	2914964	19,89%	3633673	24,66%	5187131	42,75%	4590633
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	15407270	16321688	5,93%	20081964	23,04%	27230794	35,60%	2395259

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

Liczba przedsiębiorstw niefinansowych ogólnie wzrasta, choć dynamika wzrostu w latach 2008-2009 jest mniejsza. Sektor publiczny podmiotów niefinansowych charakteryzuje się dynamiką ujemną, co oznacza, że maleje liczba przedsiębiorstw niefinansowych w tym sektorze. Największy wzrost odnotowuje działalność edukacyjna, w klasyfikacji hotele i restauracje oraz budownictwo. Dane za rok 2009 zaczynają być niepokojące, ale zbyt wielka zmiana ujemna wskazuje na trudności z porównywalnością klasyfikacji PKD z poprzednimi latami oraz z faktem, iż dane za rok 2009 prezentowane są tylko do miesiąca września. Nie ma jeszcze całkowitego opracowania wyników finansowych za rok 2009, gdyż trwa okres zamykania księgowego i rozliczania roku obrotowego 2009.

Sprawność działania przedsiębiorstwa ocenia się przez pryzmat wygenerowanych przez nie przychodów (Dynus i in. 2005, s. 78). Przychody z całokształtu działalności obejmują: przychody netto ze sprzedaży w kraju i na eksport wytworzonych przez jednostkę produktów (wyrobów gotowych, półfabrykatów oraz usług), przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów, tj. nabytych w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym rzeczowych aktywów obrotowych oraz produktów wytworzonych przez jednostkę, jeśli sprzedawane są one w sieci własnych sklepów obok towarów obcej produkcji, pozostałe przychody operacyjne i przychody finansowe. Pod pojęciem pozostałych przychodów operacyjnych kryją się przychody związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, a w szczególności: zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych, otrzymane nieodpłatnie, w tym w drodze darowizny, aktywa pieniężne, odszkodowania, rozwiązane rezerwy, korekty odpisów aktualizujących wartość aktywów niefinansowych, przychody z działalności socjalnej, przychody z najmu lub dzierżawy środków trwałych albo inwestycji w nieruchomości i prawa.

Z kolei przychody finansowe są to kwoty należne z tytułu dywidend i udziałów w zysku, odsetki od udzielanych pożyczek, odsetki od lokat terminowych, odsetki za zwłokę, zysk ze zbycia inwestycji, zmniejszenia odpisów aktualizacyjnych wartości inwestycji wobec całkowitego lub częściowego ustania przyczyn powodujących trwałą utratę ich wartości, nadwyżkę dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi.

Przychody z całokształtu działalności podmiotów niefinansowych w analizowanym okresie ogólnie rosną, choć dynamika wzrostu jest korzystniejsza w sektorze prywatnym. Szczególnie zauważalny jest wzrost przychodów w działalności edukacyjnej, budownictwie (od roku 2008 wolniejsze tempo wzrostu), ochronie zdrowia, obsłudze nieruchomości i firm oraz w hotelach i restauracjach. Wśród analizowanych podmiotów rok 2008 jest pierwszym rokiem spowolnienia tempa wzrostu, z wyjątkiem dwóch obszarów: górnictwa i wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, wodę i gaz.

Tab. 3. Koszty uzyskania przychodów i dynamika zmian 2005-2009

Wyszczególnienie	Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności (w złotych)							
	2005	2006	Zm. w %	2007	Zm. w %	2008	Zm. w %	2009
POLSKA								
	1250067292	1411513425	12,91%	1611821454	14,19%	1825886120	13,28%	1342742496
Sektor Publiczny	227860992	240269977	5,45%	250730841	4,35%	274942992	9,66%	192474832
Sektor Prywatny	1022206300	1171243448	14,58%	1361090613	16,21%	1550943128	13,95%	1150267664
SEKCJE PKD								
Górnictwo	31237357	33123967	6,04%	34165015	3,14%	39005884	14,17%	27979519
Przetwórstwo przemysłowe	534748808	610733197	14,21%	699198034	14,49%	767841212	9,82%	527155113
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	108742943	114830738	5,60%	117478965	2,31%	143534970	22,18%	105804543
Budownictwo	50740592	60286620	18,81%	77454756	28,48%	89064573	14,99%	69336248
Handel i naprawy	364370289	418424395	14,83%	483094784	15,46%	549077346	13,66%	421142400
Hotele i restauracje	4798720	5445561	13,48%	6325719	16,16%	7471287	18,11%	5505321
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	89504781	97512023	8,95%	106654772	9,38%	120410609	12,90%	53045744
Obsługa nieruchomości i firm	49069996	53023414	8,06%	65101352	22,78%	78936744	21,25%	11075261
Edukacja	393852	455186	15,57%	587608	29,09%	756030	28,66%	544304
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	2354092	2793561	18,67%	3466118	24,08%	4972592	43,46%	4413905
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	14105862	14884763	5,52%	18294331	22,91%	24814873	35,64%	2194518

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności obejmują: koszty własne sprzedanych produktów, towarów i materiałów związane z podstawową działalnością operacyjną, pozostałe koszty operacyjne i koszty finansowe. Pozostałe koszty operacyjne określa się jako koszty związane pośrednio z działalnością operacyjną jednostki, a w szczególności: stratę ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych, amortyzację oddanych w dzierżawę lub najem środków trwałych i środków trwałych w budowie, nieplanowane odpisy amortyzacyjne, poniesione kary, grzywny, odszkodowania, odpisane w części lub całość wierzytelności w związku z postępowaniem upadłościowym, układowym i naprawczym, utworzone rezerwy na pewne lub o dużym stopniu prawdopodobieństwa przyszłe zobowiązanie, koszty utrzymania obiektów działalności socjalnej, darowizny lub nieodpłatnie przekazane aktywa trwałe. Natomiast koszty finansowe są to odsetki od zaciągniętych kredytów i pożyczek, odsetki i dyskonto od wyemitowanych przez jednostkę obligacji, odsetki za zwłokę, stratę ze zbycia inwestycji, odpisy z tytułu aktualizacji wartości inwestycji oraz nadwyżka ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi.

W analizie zaprezentowanych w tabeli 3. danych należy zauważyć, iż wzrastają koszty uzyskania przychodów lecz porównując do tabeli 2. przychody z całokształtu działalności rosły szybciej niż koszty ich uzyskania, za wyjątkiem roku 2008, kiedy to przychody z całokształtu działalności rosły wolniej niż koszty ich uzyskania. Przekłada się to bezpośrednio na pogorszenie wskaźnika poziomu kosztów w roku 2008.

4. Analiza płynności i struktury zobowiązań przedsiębiorstw niefinansowych

Aby przedsiębiorstwo mogło bez zakłóceń spłacać zobowiązania wobec różnych jednostek, musi dysponować odpowiednią wielkością tych aktywów, które można szybko zamienić na środki pieniężne¹¹. Przekłada się to na płynność finansową przedsiębiorstwa, rozumianą jako zdolność do terminowego regulowania swoich zobowiązań w wymaganej kwocie. Płynność finansowa jest kluczowym elementem stabilnego, bieżącego funkcjonowania każdej jednostki, bez względu na komercyjny charakter działalności i formę organizacyjno-prawną.

Oto główne zalety płynności przedsiębiorstwa¹²:

¹¹ E. Nowak, *Analiza sprawozdań...*, op. cit., s. 203.

¹² P. Karpuś, *Zarządzanie finansami...*, op. cit., s. 72-72.

1. Posiadanie środków pieniężnych i innych aktywów płynnych pozwala osiągnąć przewagę w walce konkurencyjnej (zwłaszcza w warunkach konkurencji cenowej i konkurencji na bazie lepszych warunków sprzedaży).
2. Możliwość uzyskiwania rabatów od dostawców.
3. Osiąganie wysokiej oceny wypłacalności, a tym samym możliwość pozyskiwania kredytów i innych kapitałów obcych po stosunkowo niskim koszcie.
4. Przedsiębiorstwa posiadające płynność charakteryzuje stosunkowo niska podatność na kryzysy płatnicze w gospodarce.

Rozwijając ostatnią wskazaną zaletę płynności finansowej, należy dodać, iż brak płynności finansowej przede wszystkim skutkuje zatorami płatniczymi i niewydolnością gotówkową w przedsiębiorstwie. W sytuacji, kiedy należności od odbiorców nie są regulowane terminowo, a firma ma zastój płatniczy, brak płynności finansowej może doprowadzić do kryzysu finansowego w organizacji.

Tab. 4. Wskaźniki płynności gotówkowej przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Wskaźnik płynności gotówkowej (%)				
	2005	2006	2007	2008	2009
POLSKA	31,9	35,1	33,8	33,3	34,9
Sektor Publiczny	49,7	55,2	50,2	51,6	56,2
Sektor Prywatny	27,9	31,3	30,9	30,3	31,6
SEKCJE PKD					
Górnictwo	57,9	63,5	64,0	67,9	52,8
Przetwórstwo przemysłowe	25,0	25,8	27,5	26,2	29,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	63,2	80,5	61,6	55,4	57,0
Budownictwo	38,2	40,0	46,2	43,8	44,3
Handel i naprawy	19,6	25,2	18,7	19,2	18,1
Hotele i restauracje	66,4	80,2	94,5	87,8	77,3
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	36,4	40,5	42,7	56,7	54,1
Obsługa nieruchomości i firm	63,7	65,3	66,8	54,4	96,2
Edukacja	72,1	149,0	184,5	148,7	106,3
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	33,4	49,2	57,1	43,7	60,1
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	125,2	99,0	111,6	98,0	61,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS *Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009*.

Wskaźnik płynności gotówkowej oznacza zdolność przedsiębiorstwa do pokrycia zobowiązań bieżących środkami pieniężnymi, czyli krótkoterminowymi inwestycjami, a więc jest to zdolność firmy do natychmiastowego regulowania swoich zobowiązań. Zalecany poziom tego wskaźnika wynosi 30%¹³. Powyższe wartości przekraczają poziom zalecany, a w niektórych branżach jest on bardzo wysoki, co oznacza nadpłynność w analizowanych przedsiębiorstwach, przy tym sektor publiczny oznacza się zdecydowanie wyższą wartością tego wskaźnika.

Dla głębszej analizy płynności finansowej przedsiębiorstw niefinansowych zestawiono poniżej poziom wskaźników płynności finansowej II (płynności szybkiej).

Tab. 5. Wskaźniki płynności szybkiej przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Wskaźnik płynności finansowej II stopnia				
	2005	2006	2007	2008	2009
POLSKA	97,3	101,0	99,0	94,8	101,1
Sektor Publiczny	112,2	115,8	109,4	108,4	113,6
Sektor Prywatny	94,0	98,2	97,2	92,5	99,1
SEKCJE PKD					
Górnictwo	96,5	107,4	104,3	115,1	102,1
Przetwórstwo przemysłowe	93,7	97,1	97,2	90,6	99,1
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	139,4	154,0	133,8	123,6	123,7
Budownictwo	113,8	116,6	124,5	120,4	115,0
Handel i naprawy	77,1	82,2	77,0	72,7	76,2
Hotele i restauracje	103,2	132,0	148,3	147,7	128,0
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	87,6	92,5	90,2	109,4	124,6
Obsługa nieruchomości i firm	153,9	145,0	145,6	119,8	142,7
Edukacja	142,7	228,6	266,9	221,7	168,6
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	102,6	117,2	127,1	107,4	129,3
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	191,1	148,7	176,5	158,7	180,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS *Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009*.

¹³ Literatura przedmiotu podaje wartości 0,2 do 0,3, a więc brakuje jednoznacznej wartości poziomu krytycznego wskaźnika płynności gotówkowej (pieniężnej), por. A. Zelek, *Zarządzanie kryzysem w przedsiębiorstwie – perspektywa strategiczna*, Warszawa 2003, s. 95.

Według słownika GUS wskaźnik płynności finansowej II stopnia jest to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych¹⁴. Zatem wskaźnik szybki wyłącza z aktywów obrotowych najmniej płynne składniki, czyli zapasy. Możliwość upłynnienia zapasów jest bowiem dużo niższa niż krótkoterminowych papierów dłużnych lub lokat¹⁵. Zaleca się, by poziom tego wskaźnika oscylował pomiędzy 1,0-1,5.

Analizując tabelę 5. zauważa się, iż sektor prywatny ma niższy poziom wskaźnika płynności szybkiej, niż jego poziom w sektorze publicznym. Najtrudniej utrzymać wymaganą, bezpieczną finansowo wartość tego wskaźnika dla działalności związanej z handlem i naprawami oraz w przetwórstwie przemysłowym. Wysokie wartości z kolei, znacznie przekraczające górną, zalecaną wartość wskaźnika szybkiej płynności finansowej, charakteryzują działalność edukacyjną, usługową komunalną i społeczną oraz obsługę firm i nieruchomości. Nie jest to w pełni zadowalająca sytuacja, gdyż zbyt wysoki poziom tego wskaźnika nie świadczy o poprawnym bieżącym zarządzaniu finansami firmy. „(...) Jest to stan świadczący o tym, że albo zbyt duży jest majątek obrotowy, albo firma w zbyt małym stopniu wykorzystuje zobowiązania bieżące, szczególnie pozabankowe, jako źródła finansowania majątku obrotowego”¹⁶. Wprawdzie sama nadpłynność nie zagraża stabilności finansowej przedsiębiorstw, jednakże jej wysoki poziom można określić niegospodarnością finansową, szczególnie związaną z utrzymywaniem zbyt wysokich stanów gotówki i/lub innych płynnych aktywów obrotowych.

Stabilność finansowa przedsiębiorstwa zależy w dużym stopniu (także) od poziomu jego zadłużenia. Dlatego ważnym aspektem analizy sytuacji finansowej przedsiębiorstwa jest analiza wielkości zadłużenia¹⁷. Analiza wielkości zadłużenia skupia się zatem na ocenie pasywów w bilansie przedsiębiorstwa celem zobrazowania i oceny źródeł finansowania majątku firmy. Wskaźniki struktury finansowania, zwane często wskaźnikami zadłużenia, informują z jakich źródeł przedsiębiorstwo finansuje swoje aktywa. Na podstawie tych wskaźników można analizować strukturę kapitału przedsiębiorstwa¹⁸. Do wskaźników analizy zadłużenia należą: wskaźnik struktury kapitału, struktury zobowiązań, wskaźnik udziału kapitału własnego w finansowaniu aktywów, mnożnik kapitału własnego, wskaźnik zadłużenia, pokrycia zobowiązań nadwyżką finansową, pokrycia stałych płatności i wskaźnik zdolności do spłaty odsetek.

¹⁴ Na podstawie słownika GUS: <http://www.stat.gov.pl> (22.01.2010).

¹⁵ P. Rybicki, *Finanse dla niefinansistów*, Gliwice 2007, s. 105.

¹⁶ J. Czekaj, Z. Dresler, *Zarządzanie finansami przedsiębiorstw. Podstawy teorii*, Warszawa 2002, s. 211.

¹⁷ E. Nowak, *Analiza sprawozdań...*, *op. cit.*, s. 232.

¹⁸ B. Pomykańska, P. Pomykański, *Analiza finansowa przedsiębiorstw...*, *op. cit.*, s. 88.

Tab. 6. Poziom zadłużenia krótkoterminowego przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Zobowiązania długoterminowe						
	2005	2006	Zm. w %	2007	Zm. w %	2008	Zm. w %
POLSKA							
Sektor Publiczny	129092709	132707044	2,80%	139640031	5,22%	171353367	22,71%
Sektor Prywatny	42549698	36315407	-14,65%	33004079	-9,12%	33972036	2,93%
	86543011	96391637	11,38%	106635952	10,63%	137381331	28,83%
SEKCJE PKD							
Górnictwo	2329506	2308281	-0,91%	1800488	-22,00%	1935896	7,52%
Przetwórstwo przemysłowe	33681041	43201314	28,27%	51908248	20,15%	68590759	32,14%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	17064128	15428322	-9,59%	14206213	-7,92%	14109046	-0,68%
Budownictwo	1559300	2772083	77,78%	3785313	36,55%	4539070	19,91%
Handel i naprawy	14515280	15902831	9,56%	16267856	2,30%	19460031	19,62%
Hotele i restauracje	2062385	2019538	-2,08%	2590997	28,30%	3692398	42,51%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	37539104	28580775	-23,86%	25941115	-9,24%	29490722	13,68%
Obsługa nieruchomości i firm	15499869	17871586	15,30%	21105255	18,09%	23915792	13,32%
Edukacja	122231	84640	-30,75%	122060	44,21%	126713	3,81%
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	249030	269625	8,27%	362008	34,26%	795403	119,72%
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	4470835	4268049	-4,54%	1550478	-63,67%	4697537	202,97%
							256068

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

Tab. 7. Poziom zadłużenia długoterminowego przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Zobowiązania krótkoterminowe							
	2005	2006	Zm. w %	2007	Zm. w %	2008	Zm. w %	2009
POLSKA								
Sektor Publiczny	288594623	324238423	12,35%	371238536	14,50%	428462593	15,41%	420024888
Sektor Prywatny	53099644	51210983	-3,56%	56716212	10,75%	61008708	7,57%	56229461
SEKCJE PKD								
Górnictwo	8697082	8627981	-0,79%	8362123	-3,08%	8938800	6,90%	9468718
Przetwórstwo przemysłowe	130738512	145915761	11,61%	165072247	13,13%	188535581	14,21%	176637156
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	19057156	19611245	2,91%	23469462	19,67%	28871079	23,02%	24864547
Budownictwo	15195624	18266671	20,21%	21415824	17,24%	26569988	24,07%	34219006
Handel i naprawy	69233757	82601932	19,31%	93929474	13,71%	109579131	16,66%	113196958
Hotele i restauracje	1066699	1087191	1,92%	1164255	7,09%	1312384	12,72%	1456935
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	26580892	26851204	1,02%	33665611	25,38%	31618526	-6,08%	16232106
Obsługa nieruchomości i firm	15428471	17632048	14,28%	20843319	18,21%	28181500	35,21%	4972918
Edukacja	67444	76007	12,70%	85104	11,97%	99960	17,46%	127134
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	461922	516354	11,78%	549672	6,45%	883329	60,70%	862754
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	2067064	3052029	47,65%	2681445	-12,14%	3872315	44,41%	395154

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009
 Tab. 9. Wynik finansowy netto przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Zobowiązania w przedsiębiorstwie oznaczają obce źródło finansowania majątku, tzw. kapitał obcy. Są wynikającym z przeszłych zdarzeń obowiązkiem wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które powodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki¹⁹. Zobowiązania dzieli się na krótko- i długoterminowe.

Zobowiązania krótkoterminowe wg GUS definiuje się jako ogół zobowiązań z tytułu dostaw i usług, a także całość lub część pozostałych zobowiązań, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego. Zobowiązania krótkoterminowe określa się też zwykle zobowiązaniami bieżącymi, mogą to być zobowiązania wobec dostawców, pracowników, zobowiązania o charakterze publicznoprawnym, czyli wobec budżetu państwa oraz krótkoterminowe kredyty i pożyczki bankowe.

Z kolei zobowiązania długoterminowe są ogółem zobowiązań, których okres spłaty na dzień bilansowy jest dłuższy niż rok, z wyjątkiem zobowiązań z tytułu dostaw i usług. Może to być długoterminowy kredyt bankowy. Przyjmuje się, iż zobowiązania długoterminowe powinny finansować majątek trwały i wtedy wraz z kapitałem własnym tworzą tzw. kapitał stały.

Ograniczając analizę zadłużenia tylko do wybranych elementów w poniższych tabelach przedstawiono dynamikę wzrostu zadłużenia krótkoterminowego, długoterminowego oraz wskaźnik struktury zobowiązań.

Obliczony wskaźnik struktury zobowiązań w tabeli 8. wyraża udział zobowiązań długoterminowych w zobowiązaniach ogółem. Ogólnie należy zauważyć, iż struktura zobowiązań utrzymuje się na podobnym poziomie w analizowanym okresie dla wszystkich podmiotów niefinansowych. Inaczej jednak kształtuje się już dla poszczególnych działalności wg klasyfikacji PKD. Diametralnie, w analizowanych latach, zmienia się struktura zobowiązań w budownictwie, przesuwając w kierunku zwiększania zobowiązań długoterminowych i zmniejszania poziomu zobowiązań krótkoterminowych. Podobnie jest w przetwórstwie przemysłowym, choć już z mniejszą dynamiką zmian. W obszarze handlu i napraw z kolei zwiększa się udział zobowiązań krótkoterminowych w pasywach obcych.

Trudno jednoznacznie określić, jaka struktura zobowiązań jest najbardziej pożądana – z pewnością zależy to od branży, od wielkości przedsiębiorstwa. Zwykle długoterminowe zobowiązania powstają przy intensywnym rozwoju organizacji i inwestycjach w aktywa trwałe. Świadczą o wiarygodności kredytowej, gdyż przy tego typu inwestycjach, zabezpieczeniem długoterminowych kredytów są hipoteki na aktywach trwałych. Natomiast wzrost zadłużenia krótkoterminowego rodzi się w sytuacjach zwiększonej

¹⁹ Na podstawie słownika GUS: <http://www.stat.gov.pl> (22.01.2010).

produkcji i/lub sprzedaży, może też mieć jednak związek z trudnościami w utrzymaniu stabilnej płynności finansowej.

Tab. 8. Wskaźnik struktury zobowiązań przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Wskaźnik struktury zobowiązań				
	2005	2006	2007	2008	2009
POLSKA	2,24	2,44	2,66	2,50	2,21
Sektor Publiczny	1,25	1,41	1,72	1,80	1,51
Sektor Prywatny	2,72	2,83	2,95	2,67	2,39
SEKCJE PKD					
Górnictwo	3,73	3,74	4,64	4,62	3,63
Przetwórstwo przemysłowe	3,88	3,38	3,18	2,75	2,50
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	1,12	1,27	1,65	2,05	2,17
Budownictwo	9,75	6,59	5,66	5,85	2,72
Handel i naprawy	4,77	5,19	5,77	5,63	5,00
Hotele i restauracje	0,52	0,54	0,45	0,36	0,36
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	0,71	0,94	1,30	1,07	0,95
Obsługa nieruchomości i firm	1,00	0,99	0,99	1,18	0,60
Edukacja	0,55	0,90	0,70	0,79	1,34
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	1,85	1,92	1,52	1,11	0,57
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	0,46	0,72	1,73	0,82	1,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS *Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009*.

5. Wskaźnikowa analiza rentowności przedsiębiorstw niefinansowych

Analiza rentowności zamyka ogólną bilansową ocenę kondycji finansowej firmy. Bez względu na to, jaki poziom zysku osiągnęło przedsiębiorstwo i jaka jest jego jakość, analiza rentowności jest najbardziej wnikliwą oceną całej działalności przedsiębiorstwa. Rentowność jest stosunkiem efektu do nakładu, a w kategoriach finansowych – stosunkiem zysku do zainwestowanego kapitału²⁰. Zysk można

²⁰ *Finanse*, red. J. Ostaszewski, Warszawa 2008, s. 399.

jednak odnieść do różnych podstaw, do sprzedaży, majątku i kapitałów własnych. Wskaźniki rentowności, zwane także wskaźnikami zyskowności informują o efektywności działania i wyrażają relację zysku liczonego na różnych poziomach działalności gospodarczej do:

- osiągniętego przychodu netto ze sprzedaży produktów,
- aktywów ogółem,
- kapitału własnego²¹.

Zatem rentowność sprzedaży można nazwać rentownością handlową, rentowność aktywów określa się często rentownością ekonomiczną, z kolei rentowność kapitałów własnych najbardziej interesuje akcjonariuszy i właścicieli kapitału, który zainwestowali w przedsiębiorstwie swoje fundusze, stąd definiuje się ją jako rentowność finansową.

Rentowność sprzedaży określa zwrot ze sprzedaży, czyli ile zysku netto przypada na wartość sprzedaży. Wskaźnik rentowności ze sprzedaży jest to relacja wyniku ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów do przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Przychody netto ze sprzedaży produktów obejmują kwoty otrzymane lub należne od odbiorców z tytułu wyrobów, robót i usług. Przychodem jest kwota netto, czyli pomniejszona o należny podatek od towarów i usług VAT oraz o ewentualne zmniejszenia z tytułu opustów, rabatów, czy innych tytułów, a powiększona o dotację i inne zwiększenia²².

Wskaźnik zyskowności aktywów informuje z kolei, ile zysku przypada na jedną jednostkę aktywów, zaangażowanych do wytworzenia tego zysku. Wskaźniki rentowności majątku (aktywów, środków gospodarczych) są stosunkiem procentowym wyniku finansowego w wielkości bezwzględnej do przeciętnego stanu majątku trwałego i (lub) obrotowego zaangażowanego w działalności gospodarczej przedsiębiorstwa²³.

Stopa zwrotu kapitału własnego jest relacją zysku netto do kapitału własnego i informuje, ile zysku wypracowało przedsiębiorstwo z zainwestowanego kapitału własnego. Biorąc pod uwagę, że w gospodarce rynkowej kapitał własny może być zainwestowany w bardzo różne przedsięwzięcia, ocena efektywności zainwestowania kapitału w dane przedsięwzięcie ma dla właściciela kapitału znaczenie podstawowe. Zatem wskaźnik stopy zwrotu kapitału własnego należy do najważniejszych miar w gospodarce rynkowej²⁴.

²¹ B. Pomykański, P. Pomykański, *Analiza finansowa przedsiębiorstw...*, op. cit., s. 92.

²² W. Gabrusewicz, *Podstawy analizy finansowej...*, op. cit., s. 195.

²³ L. Bednarski, *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*, Warszawa 1999, s. 108.

²⁴ J. Czekaj, Z. Dresler, *Zarządzanie finansami...*, op. cit., s. 218.

Wynik finansowy jest najbardziej syntetycznym miernikiem charakteryzującym efektywność gospodarowania przedsiębiorstwa. Rentowność, czyli osiąganie dodatniego wyniku finansowego (zysku), stanowi elementarny warunek funkcjonowania jednostek gospodarczych w warunkach gospodarki rynkowej, a optymalizacji zysku w dłuższym horyzoncie czasowym, przyczyniająca się do maksymalizacji wartości rynkowej firm, staje się podstawowym celem ich działalności²⁵.

Tabela 9 prezentuje wynik finansowy przedsiębiorstw w analizowanym okresie i dynamikę jego zmiany.

Wyniki finansowe netto analizowanych przedsiębiorstw wykazują się niestabilną dynamiką, od 35% wzrostu w roku 2006 do 27% spadku w roku 2008. Generalnie wszystkie wzrosty są największe w roku 2006, największy, bo blisko 150% pojawił się w budownictwie. Największy spadek w hotelarstwie i gastronomii wystąpił w 2008 r. Istnieje szereg powiązań wyników finansowych, a tym samym rentowności z sytuacją gospodarczą w kraju i wskaźnikami makroekonomicznymi samej gospodarki. Zatem baczna obserwacja dynamiki zmian wyniku finansowego netto jest niezbędna, by prawidłowo oceniać kondycję finansową firmy i jej możliwości rozwoju oraz utrzymania stabilnego, bieżącego funkcjonowania. Przedsiębiorstwa deficytowe (o ujemnych wynikach finansowych) nie są w stanie w dłuższym czasie utrzymywać się na rynku, a stopniowe pogarszanie się ich sytuacji ekonomiczno-finansowej wyrażające się m.in. w utracie płynności finansowej i wypłacalności, nakazuje konieczność przeprowadzenia radykalnego postępowania sanacyjnego²⁶.

W ostatnim zestawieniu wybranych wskaźników finansowych przedsiębiorstw niefinansowych zestawiono rentowność sprzedaży, wskaźnik rentowności obrotu brutto i netto.

Wskaźniki rentowności handlowej utrzymują się na pewnym poziomie, ale wykazują się zmienną dynamiką, przy tym wskaźniki rentowności w sektorze prywatnym są wyższe niż w sektorze publicznym. Najbardziej rentownym obszarem jest górnictwo, transport i działalność usługowa komunalna, społeczna i pozostała. Najmniej rentowną działalnością jest edukacja, wykazująca ujemne wskaźniki rentowności sprzedaży. Niepokojąco niska jest rentowność w budownictwie, z kolei dla branży hotelarskiej, gastronomicznej, handlu i przemysłu rok 2008 był rokiem gorszych wyników finansowych i ekonomicznych. Pierwsze dane finansowe z roku 2009 wskazują, iż, za wyjątkiem górnictwa, transportu i gospodarki magazynowej, wszystkie wskaźniki rentowności obrotu netto wzrastają.

²⁵ *Analiza ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa*, red. Cz. Skowronek, Lublin 2004, s. 203.

²⁶ *Analiza ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa*, red. Cz. Skowronek, *op. cit.*, s. 203.

Tab. 9. Wynik finansowy netto przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Wynik finansowy netto							
	2005	2006	Zm. w %	2007	Zm. w %	2008	Zm. w %	2009
POLSKA								
Sektor Publiczny	51409694	69796784	35,77%	86248721	23,57%	62996382	-26,96%	60043875
Sektor Prywatny	7645574	10308649	34,83%	10796107	4,73%	7643792	-29,20%	6287602
	43764120	59488135	35,93%	75452614	26,84%	55352590	-26,64%	53756273
SEKCJE PKD								
Górnictwo	4136536	4686580	13,30%	5017247	7,06%	5355356	6,74%	2275023
Przetwórstwo przemysłowe	25738328	31898175	23,93%	41277734	29,40%	22994092	-44,29%	24908882
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	4603613	7557967	64,17%	7329194	-3,03%	6395362	-12,74%	8331998
Budownictwo	894924	2216701	147,70%	4039264	82,22%	4707780	16,55%	3885647
Handel i naprawy	5869413	10486610	78,67%	13428185	28,05%	11660270	-13,17%	8330332
Hotele i restauracje	331644	475721	43,44%	676956	42,30%	295192	-56,39%	322184
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	5474557	6833143	24,82%	7026952	2,84%	3719285	-47,07%	926637
Obsługa nieruchomości i firm	3183965	4396919	38,10%	5830931	32,61%	5748068	-1,42%	819402
Edukacja	28056	48296	72,14%	75606	56,55%	82092	8,58%	48769
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	57284	94762	65,42%	130299	37,50%	147770	13,41%	133725
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	1091374	1101910	0,97%	1416353	28,54%	1891115	33,52%	141908

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS *Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009*.

Tab. 10. Wybrane wskaźniki rentowności przedsiębiorstw niefinansowych w 2005-2009

Wyszczególnienie	Wskaźnik rentowności sprzedaży produktów, towarów i materiałów %					Wskaźnik rentowności obrotu brutto %					Wskaźnik rentowności obrotu netto %				
	05	06	07	08	09	05	06	07	08	09	05	06	07	08	09
POLSKA	5,3	5,5	5,6	5,0	5,1	4,9	5,8	6,1	4,2	5,2	3,9	4,7	5,0	3,3	5,2
Sektor Publiczny	4,9	4,4	4,2	3,6	2,9	4,6	5,5	5,2	3,6	4,3	3,2	4,1	4,1	2,7	4,3
Sektor Prywatny	5,4	5,8	5,9	5,2	5,4	5,0	5,8	6,3	4,3	5,3	4,1	4,8	5,2	3,4	5,3
SEKCJE PKD															
Górnictwo	16,8	16,7	16,9	18,3	12,6	14,0	15,5	15,3	14,2	9,6	11,4	12,0	12,4	11,8	9,6
Przetwórstwo przemysłowe	6,1	6,1	6,5	5,2	5,9	5,6	5,9	6,6	3,7	5,3	4,5	4,9	5,5	2,9	5,3
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektr., gaz i wodę	6,4	6,7	6,6	5,4	8,0	5,4	7,8	6,7	5,3	8,8	4,0	6,1	5,8	4,2	8,8
Budownictwo	2,3	4,1	5,0	6,6	6,8	2,4	4,4	5,9	6,1	6,2	1,7	3,5	4,9	5,0	6,2
Handel i naprawy	2,2	2,9	3,0	2,9	2,3	2,0	3,0	3,3	2,6	2,4	1,6	2,4	2,7	2,1	2,4
Hotele i restauracje	6,5	8,7	9,0	8,3	7,9	7,6	9,4	11,3	5,2	6,8	6,4	7,9	9,5	3,7	6,8
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	9,6	8,0	7,1	5,1	1,2	7,5	8,2	8,1	4,2	2,8	5,7	6,4	6,1	3,0	2,8
Obsługa nieruchomości i firm	4,8	5,4	6,0	6,5	5,2	7,4	9,4	10,0	8,3	8,7	6,0	7,5	8,1	6,7	8,7
Edukacja	2,2	3,9	-3,5	-8,6	-18,5	7,7	11,3	13,2	11,2	9,7	6,6	9,4	11,2	9,6	9,7
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	2,1	2,9	3,9	5,6	5,3	3,2	4,2	4,6	4,1	3,8	2,4	3,3	3,6	2,8	3,8
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna pozostała	6,8	7,5	7,1	8,7	7,7	8,5	8,8	8,9	8,9	8,4	7,1	6,8	7,1	6,9	8,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie pub. GUS Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

Wskaźniki rentowności są specyficzną grupą wskaźników. Z jednej strony, trudno jest w ich przypadku mówić jednoznacznie o stałym oczekiwaniu wzrostu ich wartości w szeregu czasowym, z drugiej zaś strony, interpretacja ich w dużej mierze zależy od nastawienia, czy raczej oczekiwań zarządzających wobec kategorii finansowej, jaką jest wynik finansowy²⁷.

6. Podsumowanie

Analiza finansowa jest kluczowym elementem zarządzania finansami firmy. Pozwala nie tylko ocenić zaszczości gospodarcze i bieżącą sytuację oraz kondycję finansową przedsiębiorstwa, ale przede wszystkim wskazuje na newralgiczne punkty funkcjonowania organizacji i ułatwia podjęcie decyzji, umożliwiających zmianę polityki finansowej, reorganizację finansów, ograniczenie kosztów, czy zwiększenie kontroli finansowej. Finanse są barometrem sytuacji w przedsiębiorstwie, a wyniki finansowe, ich analiza, odzwierciedla sytuację finansową jednostki. Dotyczy to zarówno podmiotów gospodarczych, *stricto* komercyjnych, nastawionych na zysk, jak i organizacji, przedsiębiorstw, spółdzielni nastawionych utrzymanie płynności finansowej i wystarczającego poziomu rentowności.

Podjęta w artykule analiza wybranych wyników finansowych przedsiębiorstw niefinansowych wskazuje na duże zróżnicowanie tych wyników w zależności od branży przedsiębiorstwa, ale także rodzaju przedsiębiorstwa. W dużym uproszczeniu można przyjąć, iż podmioty sektora publicznego cechują się niższą rentownością handlową, gorszymi wynikami finansowymi, ale lepszą płynnością finansową, a nawet nadpłynnością. Podmioty sektora publicznego, dofinansowane z budżetu państwa poprzez bezpośredni udział państwa w ich kapitale i majątku mają niejako zapewnioną stabilność finansową, pozwalającą na utrzymywanie płynności na odpowiednim, a nawet wyższym poziomie. Przy tym stabilność działalności tym podmiotom zapewniają stałe kontrakty długoterminowe oraz realizacja zamówień rządowych. Sektor prywatny przedsiębiorstw niefinansowych charakteryzuje się wyższą rentownością, nieco niższą płynnością finansową i większym udziałem zobowiązań krótkoterminowych w strukturze kapitałów obcych.

Rok 2006 generalnie był rokiem wzrastających wskaźników finansowych i korzystnych dla niemalże wszystkich działalności analizowanych podmiotów gospodarczych. Z kolei w badanych przedsiębiorstwach wyraźnie zauważono osłabienie podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych w roku 2008, co

²⁷ G. Gołębiowski, A. Tłaczała, *Analiza finansowa w teorii i praktyce*, Warszawa 2009, s. 205.

może być pokłosiem ogólnoswiatowego kryzysu ekonomicznego rynku finansowego i bankowego lat 2007-2009, którego początek dała zapaść na amerykańskim rynku pożyczek.

Obserwacja zmian wyników finansowych podmiotów gospodarczych umożliwia zaplanowanie długofalowej strategii finansowej. Wiedza wynikająca z przeprowadzonych analiz finansowych jest dla przedsiębiorstw punktem wyjściowym do planowania bieżącej działalności, ale także planowania rozwoju i funkcjonowania w dłuższej perspektywie czasu.

Selected elements of financial analysis of non-financial companies in 2005-2009

S u m m a r y

Financial analysis is the key element in company's finance management. It enables to assess economic history, current situation and the company's financial standing but it also indicates crucial points in company's functioning and facilitates decision-making, enabling modifications in financial policy. This refers both to commercial, profit-orientated companies and organisations, companies and cooperatives aiming at maintaining financial liquidity and sufficient level of profitability. The article presents selected financial results of non-financial companies and their analysis for the period of 2005-2009. The analysis of financial results of non-financial companies shows considerable differentiation of the results relative to the companies' line of business and type of enterprise as well as differentiates financial results of non-financial companies in public and private sectors.

Einige Elemente der Finanzanalyse der Nichtfinanzunternehmen in den Jahren 2005-2009

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Finanzanalyse ist für die Finanzverwaltung eines Unternehmens von grundlegender Bedeutung. Sie erlaubt sowohl die wirtschaftliche Vergangenheit, die aktu-

elle Lage und Liquidität des Unternehmens zu bewerten, als auch die schwachen Stellen seiner Tätigkeit zu ermitteln und Entscheidungen zur Änderung der Finanzpolitik zu treffen. Das bezieht sich auf die typisch kommerziellen wirtschaftlichen Einheiten, die auf Gewinn eingestellt sind und ebenso auf Organisationen, Unternehmen und Genossenschaften, die auf Erhalt der Liquidität und ausreichender Rentabilität eingestellt sind. In dem Aufsatz wurden einige Finanzergebnisse der Nichtfinanzunternehmen und ihre Analyse, die für die Jahre 2005-2009 durchgeführt wurde, präsentiert. Die Analyse hat ergeben, dass große Unterschiede zwischen den Finanzergebnissen durch die Branche des Unternehmens und seine Art bedingt sind. Verzeichnet werden auch Differenzen zwischen den Finanzergebnissen der Nichtfinanzunternehmen des öffentlichen und des privaten Sektors.